

Observaties bij jaarverslagen 2006

Een overzicht van enkele belangrijke ontwikkelingen

Omvang blijft toenemen

De omvang van jaarverslagen blijft toenemen. Bestond een jaarverslag vijf jaar geleden nog uit 118 pagina's, in 2005 waren dit er al 200 en dit jaar is dat aantal nog opgelopen tot 213. ABN AMRO spant de kroon met 289 pagina's (Gelukkig heeft de bank ook nog een publieksvriendelijke versie van 29 pagina's). De groeiende omvang is onder meer het gevolg van de druk die op bedrijven wordt gelegd om transparanter te zijn in hun informatievoorziening. Er zijn strengere richtlijnen gekomen op het gebied van corporate governance en risicobeheer waardoor verslaglegging uitgebreider is geworden, maar met name de boekhoudkundige overgang naar IFRS-grondslagen is een belangrijke oorzaak van de explosieve groei de laatste twee jaar. De balans lijkt een beetje doorgeslagen. De verslagen zijn completer, maar door de toegenomen omvang en complexiteit is er geen doorkomen meer aan; zelfs niet voor specialisten. Een aantal bedrijven - waaronder Ahold en Akzo Nobel - heeft serieus geprobeerd de omvang terug te brengen. Ze zijn overgestapt op een ander lettertype, hebben bepaalde onderdelen ingekort, tabellen gecombineerd of introductiepagina's geschrappt. Bedrijven als Randstad en Numico wisten vorig jaar de omvang al beperkt te houden, ondanks de verwerking van IFRS. Een minder geslaagd voorbeeld is ASML, dat de omvang beperkt door versobering. Die versobering bereiken ze door het Amerikaanse document voor deponering, de 20-F, in originele vorm in het jaarverslag op te nemen. Niet erg uitnodigend voor de lezer.

Zoeken naar andere vormen van toegankelijkheid

In de afgelopen jaren heeft het jaarverslag heel duidelijk een eigen plek verworven binnen de totale communicatiemix die een onderneming inzet om zichzelf en haar strategie te profileren. De overload aan ontoegankelijke informatie maakt dat steeds meer ondernemingen (andere) wegen zoeken om de belangrijkste informatie zo toegankelijk en handzaam mogelijk te presenteren. Om overzicht te houden, publiceert inmiddels meer dan de helft van de AEX-hoofdfondsen een apart jaaroverzicht naast het officiële jaarverslag. Dit jaaroverzicht is een vaak kleurrijke gepopulariseerde samenvatting van het directieverslag, aangevuld met wat financiële overzichten. Het zijn meer 'positioningpapers'. Die verslagen krijgen ook pakkende titels mee zoals: DSM: *Together brighter, wider, better*; Corporate Express: *Creating efficiency*; Numico: *Kracht vergaren*; Hagemeijer: *Blauwdruk voor de toekomst*; Akzo Nobel: *Fit for the future*; Philips: *Driving change, delivering value*; PGGM: *Weet wat je waard bent*; Shell: *Resultaat en groei*; ING groep: *Voortbouwen op de kracht van winstgevende groei*.

Veel van de AEX-fondsen die een publieksverslag uitgeven, publiceren hun formele jaarverslag uitsluitend in het Engels (onder andere Ahold, Numico, Unilever, TNT, Shell en Philips).

Buiten de hoofdfondsen om publiceren ook bedrijven als LogicaCMG, Océ en Van Lanschot, een apart jaaroverzicht in combinatie met hun jaarverslag. Heijmans gaat nog een stap verder en beperkt zich tot een publieksverslag in magazinevorm. De onderneming geeft geen papieren jaarverslag uit. Daarvoor moet de geïnteresseerde lezer naar de website. Op deze site geeft de voorzitter van de Raad van Bestuur een gesproken toelichting bij het jaar 2007. De gebruikersvriendelijke versie op internet maakt een actieve verspreiding van het formele jaarverslag eigenlijk overbodig.

'De opkomst van het dynamische verslag'

Verslaggeving heeft door internet aan betekenis gewonnen. Webcasts, podcasts, persberichten, filmpjes, vragen stellen aan de Raad van Bestuur: het is makkelijker geworden om snel meer informatie te geven. In toenemende mate zie je ook dat bedrijven veel achtergrond- en verplichte informatie op de website plaatsen, en daarnaar verwijzen in een publicatie of samenvatting.

Doordat het gebruik van financiële websites toeneemt, loopt de oplage van het gedrukte verslag sterk terug. Bedrijven worden veel selectiever in de verzending ervan.

Ahold stuurde aan de ontvangers van het jaarverslag een brief met de mededeling dat papieren exemplaren voortaan niet meer automatisch worden verstuurd, omdat het verslag via internet kan worden gedownload. Alleen op aanvraag sturen zij een gedrukt jaarverslag toe. Daarvoor moet men overigens wel op de website een aanvraagformulier invullen. Naast Ahold hanteren meerdere bedrijven deze aanpak. Zij stellen het jaarverslag op internet ook meestal eerder beschikbaar dan het gedrukte verslag. Uit de beoordelingscriteria voor de Sijthoffprijs kun je afleiden dat deze werkwijze steeds meer gewaardeerd wordt.

Veel jaarverslagen op internet zijn in feite niet meer dan een foto van pagina's uit het verslag. Een gedrukte versie van het jaarverslag op internet dus eigenlijk. Ze worden als pdf op de website geplaatst met daarbij de mogelijkheid om het verslag als geheel of in onderdelen te downloaden. De met name voor analysedoeleinden meer gebruikersvriendelijke variant HTML zie je nog niet zo veel. De angst dat op deze wijze bedrijfsinformatie ongecontroleerd bewerkt kan worden lijkt hiervoor de belangrijkste reden. Wel zie je bedrijven als KPN, Numico en Philips de mogelijkheid bieden om financiële overzichten als excelsheet te downloaden.

Heel voorzichtig zie je de opkomst van het zogeheten dynamische jaarverslag.

Het zijn vaak aparte jaarverslagnsites (bijvoorbeeld Heijmans, Vedioir, Philips, Fortis). Sommige sites beginnen met een filmpje (Vedioir) of een persoonlijk welkom door de voorzitter van de Raad van Bestuur aan de bezoeker (Philips, Heijmans).

De bezoeker heeft verschillende mogelijkheden. Hij kan door het verslag heen bladeren net als bij een print, op onderwerp selecteren via de inhoudsopgave of een zoekmachine, een pagina printen, downloaden, mailen en in sommige gevallen ook gewoon het verslag als print bestellen. ABN Amro biedt zelfs een voorleesfunctie aan.

Het verste zijn Numico <http://ar06.numico.com/financialstatements.html>

en Shell. Zij bieden niet alleen bovengenoemde keuzemogelijkheden, maar gaan nog een stap verder door naast elke pagina een klein schermje met *related information* en/of *more crosslinks* op te nemen. Daarmee maken deze ondernemingen op een goede manier gebruik van de mogelijkheden die het medium internet biedt.

Op de jaarverslagnsite van Fortis staan handige links waarmee de bezoeker direct kan klikken op: statistische informatie, archief, bestel jaarverslagen, publicaties en jaarrekeningen van dochtermaatschappijen

<http://www.fortis.com/press/annualreports.asp>

Er zijn ook al jaarverslagnsites waar je commentaren toe kunt voegen of aantekeningen kunt maken tijdens het raadplegen. (BASF):

http://berichte.basf.de/en/2006/finanzbericht/05_lagebericht/17_strategie/17_wachstum.htm?id=-02moB272bcp.Lq.

TNT biedt naast jaarverslagninformatie nog extra service aan met name de belegger. Op de site staan interactieve grafieken en een zogeheten Share Monitor: een interactief instrument voor het bekijken en analyseren van de marktresultaten van TNT-aandelen.

Maatschappelijk verslag wint terrein

Het aantal ondernemingen dat een apart duurzaamheidsverslag uitbrengt groeit. De inhoud van deze verslagen verschilt sterk en de milieuproblematiek wordt maar matig behandeld. Gaat het om klimaatverandering bijvoorbeeld, zo blijkt uit onderzoek van KPMG-GRI, dan wordt er wel gerapporteerd over de kansen (zoals bijvoorbeeld de handel in emissierechten) maar niet over de risico's op de bedrijfsvoering (schade aan eigendommen, hogere verzekeringspremies, kosten reputatieschade en juridische maatregelen).

ING publiceert voor het eerst dit jaar twee aparte verslagen die samen het ING Maatschappelijk verslag vormen. 'Het globale Overzicht' - met de hoofdlijnen op het gebied van Verantwoord Ondernemen - en het 'Maatschappelijk Prestatieverslag', dat meer gedetailleerde informatie geeft over de activiteiten van ING op het gebied van corporate responsibility. Het eerste verslag was vooral belangrijk voor de stakeholders en de verschillende bedrijfsonderdelen van de bank. Deze versie verscheen zowel op papier als digitaal. Het tweede verslag verscheen alleen op de website. Met deze aanpak wil ING tegemoet komen aan de uiteenlopende informatiebehoefte van verschillende lezersgroepen.

Buiten de 25 AEX-hoofdfondsen brengen maar weinig bedrijven (Wessanen, Océ, Crown van Gelder) een afzonderlijk maatschappelijk verslag uit. Het blijft beperkt tot een paragraaf of hoofdstuk in het officiële jaarverslag. Ook daar zie je in de uitwerking een enorme verscheidenheid.

Overigens scoren Nederlandse bedrijven goed in de duurzaamheidslijsten. In de Dow Jones Sustainability-index staan Akzo Nobel (winnaar dit jaar in de categorie chemicals), Philips, Unilever, TNT, Wolter Kluwer en DSM hoog genoteerd. En ABN Amro won dit jaar de FT sustainable Banking prijs.

Uitvoerige risicoparagrafen

In de risicoparagrafen zien we een verdere verbetering ten opzichte van voorgaande jaren. De risicoparagrafen worden door sommige ondernemingen nadrukkelijk gezien als onderdeel van corporate governance (KPN), andere bedrijven behandelen het als apart hoofdstuk. Hetzelfde geldt voor het bestuursverslag ("in control statement"). Een aantal bedrijven neemt het mee als onderdeel van risicobeheer (Imtech, KPN) en een beperkt aantal bedrijven neemt een apart bestuursverslag op (o.a. Nutreco, Vopak, Hagemeyer).

De meeste bedrijven verwijzen bij de beschrijving van hun risicomanagement naar het COSO-raamwerk en geven een uitvoerige beschrijving van de voor hen relevante operationele risico's. Daarbij besteden sommigen ook aandacht aan reputatierisico (BAM, Nutreco) en daarnaast - zij het veel minder - aan de financiële risico's en de beheerssystemen. Meestal blijft het bij een beschrijving van het risico en de mate van gevoeligheid en hoe de onderneming daarmee om gaat. Voorbeelden van goede risicoparagrafen zijn te vinden in de verslagen van Akzo Nobel, Philips, DSM en Shell. Shell publiceert bijvoorbeeld ook een volledige lijst van aangelegenheden waarover besluiten zijn voorbehouden aan de board. Van de midcap fondsen springt Nutreco eruit. De onderneming gaat niet alleen in op de operationele en financiële risico's maar ook op rapportagerisico's, risico's rond compliance - waaronder reputatierisico - risicomanagement en interne beheersing. Daarnaast hebben zij ook opgenomen: maatregelen ter borging van corporate governance, ethische gedragscode, klokkenluiderregeling, discours comitéleden of representation en de rol van de externe accountant.

Publiekrechtelijk toezicht op de naleving van de Code Tabaksblad

Als het gaat om de bepalingen uit de Code Tabaksblad, is inmiddels goede ervaring opgebouwd met de manier waarop bedrijven met de code moeten omgaan. Het ene verslag is wat uitgebreider in zijn beschrijving dan het andere, maar in de meeste verslagen wordt netjes gerapporteerd volgens het 'pas toe of leg uit'-principe.

Daarnaast is een groot deel van de achtergrondinformatie (reglementen en statuten) bij de meeste bedrijven goed terug te vinden onder een aparte menuknop: corporate governance. Die eenduidigheid is ongetwijfeld voor een deel te danken aan de twee evaluatierapporten die de Commissie heeft uitgebracht over de naleving en toepassing van de Code. Eind 2007 verschijnt het derde evaluatierapport. Dan worden ook de resultaten bekendgemaakt van het onderzoek naar de relatie tussen prestaties en beloningen van bestuurders én de resultaten van het onderzoek van de Commissie naar de samenstelling van raden van commissarissen. Met ingang van 31 december 2006 is de Wet toezicht financiële verslaggeving van kracht. Hierdoor valt de financiële verslaggeving (= jaarrekening, het jaarverslag en de gegevens die op grond van de wet worden toegevoegd aan het jaarverslag en de jaarrekening) van Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen onder toezicht van de AFM. AFM houdt toezicht op:

- de deponering bij AFM;
- naleving van de verslaggevingsvoorschriften (of er een mededeling over de naleving van de Nederlandse Corporate Governance Code in voorkomt).

Een bedrijf is dus verplicht om in het jaarverslag een mededeling op te nemen over de naleving van alle codevoorschriften, met uitzondering van de principes en bestpracticebepalingen die betrekking hebben op het handelen van de aandeelhouders en de externe accountant.

Bij haar onderzoek of een jaarverslag voldoet aan de wettelijke eisen, geeft de AFM extra aandacht aan de naleving van bestpracticebepalingen die gerelateerd zijn aan maatschappelijk relevante onderwerpen. Een voorbeeld hiervan is de bestpracticebepaling over het functioneren van de interne risicobeheersings- en controlesystemen, het zogenaamde In control statement.

De Europese Unie heeft op het gebied van corporate governance een aantal initiatieven ontwikkeld waarvan de volgende relevant zijn voor het jaarverslag.

- Ondernemingen moeten in het jaarverslag een verklaring opnemen die inhoudt dat de financiële verslaggeving - die is opgesteld overeenkomstig de toepasselijke standaarden voor jaarrekeningen - een juist en getrouw beeld geeft van de financiële positie van de onderneming. Ook dient een beschrijving van de voornaamste risico's en onzekerheden te worden gegeven.
- Daarnaast zullen ondernemingen die aandelen hebben genoteerd op een van de Europese effectenbeurzen én die een statutaire zetel hebben in de EU, een corporate governanceverklaring moeten opnemen in het jaarverslag.

In het verslag moet worden opgenomen:

- een verwijzing naar de toepasselijke corporate governancecode of de toegepaste corporate governancepraktijken;
- een vermelding op welke onderdelen van een corporate governancecode wordt afgeweken en de reden hiervan;
- een beschrijving van de belangrijkste kenmerken van de interne controle- en risicobeheersingssystemen over het proces van financiële verslaggeving;
- de samenstelling en werking van bestuurs-, leidinggevende- en toezichhoudende organen.

Het is niet nodig om een aparte verklaring over de corporate governance op te leggen aan ondernemingen die een geconsolideerd jaarverslag opstellen, maar er dient wel een beschrijving van de belangrijkste kenmerken van het risicobeheersings- en interne controlesysteem van de groep te worden verstrekt. Bovenstaande volgt uit een Europese richtlijn die de huidige richtlijnen van de jaarrekeningen moderniseert. De implementatie van de Europese richtlijn in de nationale wetgeving dient uiterlijk september 2008 plaats te vinden. Deze vennootschappen zullen eveneens verplicht worden een audit committee in te stellen die onder meer de effectiviteit van de 'internal control' van de onderneming bewaakt.

Aanpassing criteria Sijthoffprijs

Begin 2007 zijn de criteria voor de Sijthoffprijs opnieuw aangepast. Er komt een aparte prijs voor het beste verslag van niet-beursgenoteerde ondernemingen. Daarnaast worden rapportages die op websites worden geplaatst net zo zwaar gewogen als papieren verslagen. Aan niet-beursgenoteerde ondernemingen worden dezelfde criteria opgelegd als aan de beursgenoteerde, met uitzondering van de verplichting om conform IFRS te rapporteren. De jury besteedt meer aandacht aan de risicoverantwoording, het verslag van de raad van bestuur en commissarissen, het remuneratieverslag, het 'People, Planet en Profit'-verslag en de inhoud van de financiële websites. Voor de categorie niet-beursgenoteerde bedrijven 2006/2007 zijn de volgende ondernemingen geselecteerd:

Energiebedrijven

- Nuon
- Eneco Holding
- Delta Nutsbedrijven N.V.

Logistiek / vervoer

- Nederlandse Spoorwegen NV
- Schiphol Group
- Connexion Holding N.V.
- ANWB BV

Financials

- Rabobank Nederland
- Eureka
- NIBC

Coöperatie in agrarische sector

- Vion Food Group
- Campina Foodservice
- Friesland Coberco Dairy Foods Holding N.V.
- Bloemenveiling Aalsmeer / Flora Holland

Accountants

- KPMG Holding N.V.
- Ernst & Young
- PricewaterhouseCoopers Holding B.V.
- Deloitte

Overige

- SHV Holdings NV

*13 september 2007,
Erica Jonkergouw*